

Štefan Nižňanský

O DVANÁSTICH TRPASLÍKOCH

O DVANÁSTICH TRPASLÍKOKH

Štefan Nižňanský

O DVANÁSTICH TRPASLÍKOCH

PERFEKT

Text © Štefan Nižňanský
Photographs © archív autora, archív Slovenskej ornitologickej spoločnosti a Správy slovenských jaskýň, Jozef Chavko, Pavol Rodina, Pavol Staník, www.photoxpress.com
Illustrations © Soňa Stušková

Autor knihy úprimne ďakuje partnerom,
ktorí prispeli k vydaniu tejto knihy:

občianskemu združeniu AUTOCLUB,

Ing. Vladimírovi Růžičkovi a Dušanovi Duffekovi,
priaznivcom zo „Zeleného stromu, údolia, domu, koliby
i rybníka“, Jozefovi Chavkovi, Jánovi Gughovi zo
Slovenskej ornitologickej spoločnosti/BirdLife Slovensko,
Pavlovi Staníkovi zo Správy slovenských jaskýň
a tiež Ing. Pavlovi Rodinovi, Viktorovi Miklášovi,
Jozefovi Krošlákovi a Janovi Vasilkovi za ich drobné rady.

Štefan Nižňanský

O DVANÁSTICH TRPASLÍKOCH

Autor: Štefan Nižňanský
Fotografie: archív autora, archív Slovenskej
ornitologickej spoločnosti a Správy slovenských
jaskýň, Jozef Chavko, Pavol Rodina, Pavol Staník,
www.photoxpress.com
Editorka: Magdaléna Gocníková
Jazyková redaktorka: Katarína Trgová
Dizajn a grafická úprava: Lýdia Valter

Vydal PERFEKT, a. s., Karpatská 7, 811 05 Bratislava,
ako svoju 645. publikáciu.

Vydanie prvé

Rok vydania 2013

Tlač: KASICO, a. s.

ISBN 978-80-8046-612-1

*S láskou a dedkovským priateľstvom
venujem svojim vnukom
Paťkovi a Viktorkovi, ktorí mi
príchodom do života zachránili svet.*

Kde bolo, tam bolo, bolo to za horami. Preto sa to volá Záhorie. Voda sa tam liala, piesok presýpal. V pustatine medzi potokom Lakšár a riečkou Rudavou sa rozprestiera malá osada Tomky. Za tromi mlynmi pod veľkou košatou lipou ukrýva rozprávkovú záhradu. Obo-pína ju vysoký drevený plot, ktorý obkolesuje celú chalupu.

Je to jediná záhrada na svete, kde je cap záhradníkom. Nie náhodou, ako v tom prísloví, kde urobili capa záhradníkom a on im zožral všetok šalát... Tu je viac ako záhradníkom. Drevený cap Gregor Veľký je pa-novníkom tohto kráľovstva. Nemá hrad ako iní králi. Tróni v záhrad-nom altánku pod strieškou. Odtiaľ má najlepší výhľad a prehľad o všet-kom, čo sa okolo domu deje.

Jeho radcami sú sadrová sova Ema, drevený motýľ Mojmír, plechový vrabec Dalo a plyšová veverička Riška. Tiež bývajú v altánku.

Kúsok odtiaľ, iba na tri skoky cez trávnik, býva sadrový žabiak Kvak s rodinkou. Sú tu jeho deti – žabka Ťapka s bračekom Čapkom. Pri stud-ni sa motá ježko Bežko a jeho malý Smieško. Do záhrady občas zavíta aj belasé mačiatko so svojou mamou mačkou.

Avšak čarovná záhrada má aj jedného nepravnejšieho obyvateľa. Je ním zlý a obávaný strigôň Sajchudžin, ktorý všetkým ostatným znepríjem-ňuje život.

Strážcami záhrady sú trpaslíci. Nie je ich sedem ako v rozprávke o Snehulienke, ale ani štyridsať ako lúpežníkov v rozprávke o Alibabovi. Kdeže! Tu ich žije dvanásť. Motajú sa po celom kráľovstve. Sú takí malí, že sa človeku zmestia do dlane. Bývajú v tajnej skrýši. Nikto o nej nič nevie. Len sa zrazu vytratia, zmiznú a niet ich. Cez deň sú na stromoch alebo v modrej japonke pri kórejskom smriečku, ktorá kedysi slúžila ako murársky vozík. No čúčia aj na parapete okna, v okienku kotolne alebo vo vtáčom krmelci. Pri šope tiež.

Majú veľké oči a červené líčka. Všetci nosia dlhé biele brady i vlasy. Najzvláštnejšie sú ich detské tváričky. Žiadne vrásky, len zdravé červené líca. Nohy im zdobia trpasličie sandále. Tie so zdvihnutými špičkami, hore zakončené brmbolcami. Také šašovské topánky.

Trpaslíci toho zažili veľa a vedia sa veru vynájsť v každej situácii.

Cez deň sú na stromoch alebo v modrej japonke pri kórejskom smriečku.

„Nááá, týchto trpajslíkú
nekupujte, našeu sem
ich na pauači u starečka
v starém domje u Kútú...“

Mohli zostať navždy sadrovými trpaslíkmi v záhradnom centre. Ale neostali, a preto sú v rozprávke. Jedného dňa si ich sem do záhrady pri niesol gazda. Dal im mená a oni ožili.

Bolo to v malom mestečku na Záhorí. Tam ich gazda uvidel a hoci vnútri v obchode predávali mnoho iných, krajších aj modernejších trpaslíkov, jemu sa zapáčili tí starodávni vo výklade.

Predavač sa mu prihovoriť zvláštnym a malebným nárečím Záhorákov: „Nááá, týchto trpajslíkú nekupujte, našeu sem ich na pauači u starečka v starém domje u Kútú... Šak sú otrepaní, nepjekní. Kupte si týchto pjeknúčkých, malovaných, nových...“

Ale gazda sa nedal odhovoriť: „Len mi predajte týchto, mne sa páčia práve oni, iných nechcem.“

Tak mu ich predavač v tom malom mestečku na Záhorí napokon predal. Dojednali sa po eure za každého. Natešený gazda mu vyplatil dvánásť eur a pridal ďalšie dve za drevenú truhlicu.

To mestečko sa volalo Malacky. Známe hlavné mesto Záhorákov. Tam, čo

*Išeu Macek do Mauacek šošovičku muácic,
zapomneu si cepy doma, museu sa on vrácić.*

*R: /: Héééj, Macejko, Macejko-ko-ko-ko-ko,
zahraj mi na cenko-ko-ko-ko-ko.
Ná tu cenku strunu-nu-nu-nu-nu,
ej, dzunu dzunu dzu-nu-nu-nu-nu-nu. :/*

*Milá moja, duša moja, kdes mi daua cepy,
tam ti visia na hambáuku, vem si ich, ty suepý.*

*R: /: Héééj, Macejko, Macejko-ko-ko-ko-ko,
zahraj mi na cenko-ko-ko-ko-ko.
Ná tu cenku strunu-nu-nu-nu-nu,
ej, dzunu dzunu dzu-nu-nu-nu-nu-nu. :/*

Tu, v čarovnej záhrade, žijú trpaslíci z baní, ktorí si hovoria permóníci, v zhode a porozumení. Len si musia dávať pozor, aby ich nepočul a v pohybe nevidel žiaden človek. Ukrytí v sadrovom tele sú v bezpečí ako v brnení. Vtedy im nič neublíži. Keď ho však opustia, v rozprávkovom svete ich môže zahubiť čarodej aj strigôň. Ak by ich zazrel človek, vraj by sa navždy premenili na myši. Podľa starej povesti sa musia vyhýbať aj metle. Povráva sa, že keby ich zamietli metlou, zmenili by sa na piesok. A toho je na Záhorí viac než dosť...

Dvanásť trpaslíkov

Gazda Števan teda kúpil trpaslíkov v Malackách a spolu s drevenou truhlicou si ich odviezol na chalupu v Tomkoch. V šope každého z nich najskôr poutieral vlhkou handričkou. Potom suchou. Ufúlaní a zaprášení zrazu opekneli. Preniesol ich von do záhradnej besiedky. Na slnečnom svetle si ich obzeral, ohmatával a prevracal.

„No, moji drahí,“ prihovoral sa im, „tu budete v bezpečí. Každému dám vlastné meno aj miesto v tejto záhrade. Kým budem mať vnukov, táto záhrada bude vašim a vtáčim kráľovstvom.“

Gazda si zobral štetec a farby. Každého trpaslíčka ošetril, zatrel odreniny, škrabance a potom pomenoval. Keď gazda skončil, zavolał gazdinú a ukázal jej trpaslíkov rozmiestnených po celej záhrade. Aj gazdiná sa im potešila, len tie mená si nie a nie zapamätať.

„Je ich dvanásť, budem ich teda volať ako mesiace v roku,“ povedala. Niektorí majú pradáвне mená, tí mladší zasa... no, veď sa dozviete...

Jonáš Január

Je najväčší a najstarší. Má už 700 rokov, a preto má najviac skúseností. Robí záhradníka. Usalašil sa v japonke pod brezou. Japonka kedysi slúžila ako murársky vozík. Dnes v nej Jonáš stráži skalku s muškátmi aj trávnik. Kontroluje, či je v záhrade dosť vlahy, alebo treba polievať. Oblečenú má modrú košeľu a červené nohavice. Pravou rukou sa opiera o rýľ, ľavou si pridržia ružu. Akoby sa ju chystal práve sadiť.

*V januári mráz teší nás,
v januári voda, to je večná škoda.*

Blažej Február

Do diaľky mu svieti krikľavá oranžová čapica, zelená košeľa a tmavohnedé nohavice. Blažo býva na breze pri bráne, odkiaľ má rozhľad na všetky strany. Keď treba, vyšplhá sa až na najvyšší konár a odtiaľ hlási, čo sa deje na ulici za plotom. Je však trochu nepozorný. Jonáš mu dal na starosti okrasné stromčeky v záhrade. Rastú tu tri brezy, kanadský javor s bordovými listami, vrbá, krušpán, orgován, ale aj zlatý dážď a ibišteľ pred bráničkou.

*Na svätého Blažeje
slnko ešte nehreje.*

Dodo Marec

Dodo je prezývka pre Jozefa. Meniny aj narodeniny slávi v marci. Má pod palcom ovocné stromy. Prebýva na mladej jabloni. Najradšej visí za ľavú ruku cez haluz. Na jablonke rastie jedno-jediné jablčko a on sedí na halúzke pri ňom. Stále frfle a odháňa osy i všade loziace mravce. Ale dobre vidí aj na susednú mladú hrušku a starú slivku za šopou. Stará sa taktiež o kríky malín, lieskovcov a nasadené jahody popri plote. Charakterizuje ho zelená čapica, pieskovo žltá blúza a červené nohavice.

*Keď Jozef kožuch odkladá,
bude dobrá úroda.*

Đurislav Apríl

Na Slovensku sa Jurajovi hovorí jednoducho Đuro. Je to jediný trpaslík, ktorý chodil do školy a vie čítať. Necháva sa oslovovať vznešenejším menom Đurislav. Je to veľký mudrlant. Každého rád poučuje a stále sa chvastá, aby dal najavo, koľko kníh prečítal. Sedáva na veľkom drevenom kolese od voza, zavesenom na šope. V ruke drží listovú pílu. Veď v šope stále treba rezať nejaké drevo a haluze. Všetci ho poznajú podľa modrej čapice, hnedých nohavíc a oranžovej blúzy previazanej koženým opaskom so striebornou prackou.

*Saď zemiaky na Đura,
bude plná pivnica i komora.*

Urban Máj

Stráži hrozno pri vstupnej bráničke. Zväčša posedáva na výčnelkoch starého koreňa viniča, ktorý tu bol odnepamäti a v rukách drží záhradnícke nožnice. Dovidí na hrozno rastúce pri jednom zo stĺpikov altánka rovnako ako na najmladšiu sadeničku na opačnej strane terasy. Aby sa ho škorce báli, nosí výraznú červenú čapicu, hnedú blúzu prepásanú opaskom a zelené nohavice. Zodpovedá za strihanie halúzok i prečnievajúcich rastlín.

*Ak je pekný čas na Urbana,
bude obaračka hrozien
požehnaná.*